

Julia Kuntsi

Nuorten kokemuksia opinnollistestusta työpajatoiminnasta

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

8.5.2023

Tekijä	Julia Kuntsi
Otsikko	Nuorten kokemuksia opinnollistetusta työpajatoiminnasta
Sivumäärä	28 sivua + 1 liite
Aika	8.5.2023
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	Lehtori Katarina Groop Tuntiopettaja Jaana Kortesniemi
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää nuorten kokemuksia opinnollistetusta työpajatoiminnasta. Opinnäytetyöllä haluttiin selvittää, oliko opinnollistettu työpajatoiminta auttanut nuoria opinnoissa tai työllistymisessä. Tarkoituksena oli myös selvittää, minkälaista sosiaalista vahvistumista nuorissa oli tapahtunut työpajan myötä heidän omaan kokemukseensa mukaan. Opinnäytetyön työelämäkumppani oli Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry. Into toivoi opinnollistamiseen kohdistuvaa työtä, sillä kyseessä on suhteellisen uusi työpajojen toimintamalli, josta on niukasti tutkimustietoa.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Teoreettisena viitekehyksenä toimi sosiaalinen vahvistaminen, joka on koko työpajatoiminnan keskeinen lähtökohta. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin osittain strukturoitua yksilöhaastattelua. Opinnäytetyöhön haastateltiin kahdeksaa vapaaehtoista nuorta, jotka olivat suorittaneet opinnollistettua työpajatoimintaa. Haastateltavat olivat iältään 17–29-vuotiaita ja eri puolilta Suomea. Haastattelut toteutettiin Zoom:in välityksellä. Aineisto analysoitiin teemoittelulla.</p> <p>Nuoret olivat suorittaneet keskenään hyvin erityyppisiä ja -pituisia pajajaksoja. Kaksi oli suorittanut kokonaisen tutkinnon, viisi joitakin tutkinnon osia, mutta yksi ei saanut suoritusosa tutkintoonsa. Kaikki nuoret kokivat kuitenkin opinnollistetun työpajatoiminnan hyväksi sekä hyödylliseksi ratkaisuksi itselleen. Se oli esimerkiksi auttanut löytämään itseä kiinnostavan alan, auttanut edistymään, mikäli opinnoissa oli haasteita ja toiminut ponnahdusalueena työelämään. Sosiaalista vahvistumista tapahtui kaikilla nuorilla, osalla hyvin merkittäväkin. Eniten sosiaalista vahvistumista tapahtui itseluottamuksessa, -tuntemuksessa ja -varmuudessa, sosiaalisissa taidoissa sekä arjen- ja elämänhallinnassa.</p> <p>Johtopäätöksenä opinnollistaminen on hyvä ja hyödyllinen konsepti. Nuorten kokemukset siitä olivat erittäin positiiviset, mikä on edellytys palvelun toimivuudelle ja nuorten sitoutumiselle siihen. Opinnollistaminen mahdollistaa opintojen suorittamisen ja etenemisen uudella tavalla, ja on erityisen hyödyllinen nuorille, jotka eivät saa tarvitsemallansa tavalla tukea koulussa. Käytännössä opinnollistamisen malli toimii paikoittain sujuvasti, mutta paikoittain vielä puutteellisesti. Käytännöt kaipaavat siis osittain kehittämistä. Tätä opinnäytetyötä voidaan mahdollisesti hyödyntää tulevaisuuden kehittämistyössä, ja Into ry voi hyödyntää työtä viestinnässään opinnollistavasta työpajatoiminnasta.</p>	
Avainsanat	nuoret, nuorten työpajatoiminta, opinnollistettu työpajatoiminta, sosiaalinen vahvistaminen, opinnollistaminen

Author	Julia Kuntsi
Title	Young people's experiences of Educationalization
Number of Pages	28 pages + 1 appendice
Date	8 May 2023
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Bachelor's Degree Programme in Social Services
Instructors	Katarina Groop, Senior Lecturer Jaana Kortensniemi, Part-time Teacher
<p>The purpose of this thesis was to study young people's experiences of educationalized workshop activities. The aim was to discover whether educationalized workshop activities had helped young people move forward in their studies or enter working life. The purpose was also to find out what kind of social empowerment there appeared to be among the youth. The working life partner of the thesis was Into, an association for outreach youth work and workshop activities. Into requested a study about educationalized workshop activities since the method is still quite new and not widely studied.</p> <p>This thesis was carried out as a qualitative study. It was conducted by partly structured individual interviews. I interviewed via Zoom eight voluntary young people, who had taken part in educationalized workshop activities. The youths were between the ages 17 and 29 and lived in different cities around Finland. Thematic analysis was used to analyze the data. The theoretical framework of the thesis was social strengthening which is the core of workshop activities.</p> <p>The interviewees had completed different types and lengths of workshop activities. Two of them had completed a whole degree and five of them parts of a degree. One of the interviewees could not complete anything that would have been recognized as a part of a degree. Still, everyone felt that the workshop activities were good and advantageous for them. For example, they had helped them to find interesting and suitable fields to study, supported those who struggled with their studies and they also worked as a convenient platform into working life. Social empowerment was seen among all the interviewees. Some of them experienced highly noticeable development. Most social empowerment was noticed in relation to self-confidence, social skills and management of everyday life.</p> <p>In conclusion, the concept of educationalized workshops is beneficial. Young participants had highly positive experiences of it, which is required for the service to succeed and get young people involved in it, in the first place. Validation of prior learning enables a new way to carry out studies. It is especially suitable for those who are need more support than schools can offer. In practice, the concept works well in some places but is still in progress in others. Therefore, practices still need some development. This thesis can contribute to the development of these activities in the future, and Into can use this thesis in their communication and marketing.</p>	
Keywords	youth, workshop activities, social strengthening, educationalization

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Nuorten työpajatoiminta	2
2.1	Mitä on nuorten työpajatoiminta?	2
2.2	Työpajojen toimintamenetelmät ja palvelut	3
2.3	Opinnollistettu työpajatoiminta	4
3	Aikaisempi tutkimustieto	5
3.1	Opinnollistamiseen kohdistuva aikaisempi tutkimustieto	6
4	Nuorten syrjäytyminen	7
5	Sosiaalinen vahvistaminen	9
5.1	Sosiaalinen vahvistaminen työpajatoiminnassa	10
6	Opinnäytetyön toteutus	11
6.1	Tutkimuskysymykset ja kohderyhmä	11
6.2	Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä	12
6.3	Aineistonkeruu ja analyysi	13
6.4	Tutkimuseettisyys	14
7	Tutkimustulokset	15
7.1	Nuorten kokemukset opinnollistetusta työpajatoiminnasta	16
7.2	Pajajakson hyödyllisyys työllistymisessä ja opinnoissa	18
7.3	Nuorten kokemukset sosiaalisesta vahvistumisesta	19
8	Johtopäätökset	21
9	Pohdinta	23
	Lähteet	26
	Liitteet	
	Liite 1. Haastattelurunko	

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on saada tietoa nuorten kokemuksista opinnollistetusta työpajatoiminnasta. Halutaan selvittää, mikä on nuorten tilanne pajajakson jälkeen, millaiseksi he kokivat toiminnan ja kokivatko he sen edesauttavan heitä työllistymisessä, opinnoissa tai opiskelemaan pääsemisessä. Tarkoitus on myös selvittää, millaista sosiaalista vahvistumista nuoret kokivat opinnollistetun työpajatoiminnan myötä. Sosiaalinen vahvistaminen on koko työpajatoiminnan keskeinen tavoite ja se toimii opinnäytetyön teoreettisena viitekehysenä.

Nuorten työttömyys ja syrjäytyminen, sekä erilaiset toimenpiteet näiden ehkäisemiseksi ovat olleet jatkuvasti yhteiskunnallisen keskustelun aiheena 2000-luvulla. Siitä huolimatta, että syrjäytymisvaarassa olevien nuorten palveluja on kehitetty ja niihin on lisätty voimavaroja, niiden nuorten osuus, jotka ovat jääneet niin koulutuksen kuin työvoiman ulkopuolelle, on kasvanut viimeisen 20 vuoden aikana Suomessa. Nuorten työpajatoiminta on yksi keino, jolla pyritään auttamaan syrjäytymisvaarassa olevia nuoria koulutautumaan sekä integroitumaan työelämään. (Kirjavainen, 2021.) Opinnollistaminen on suhteellisen uusi työpajojen toimintamenetelmä, joka on ollut kasvussa viime vuosien ajan. Toimintamalli on koettu hyväksi nuorten työpajoissa ja siinä nähdään paljon potentiaalia, mutta toiminnan vakiinnuttaminen on ollut hidasta. (Ylimaula & Toivanen 2022: 213.)

Opinnäytetyön työelämän yhteistyökumppani Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry toivoi opinnollistamiseen kohdistuvaa opinnäytetyötä, sillä opinnollistamiseen kohdistuvia tutkimuksia löytyy erittäin vähän. Into koordinoi työpajojen alueellisia opinnollistamisverkostoja ja tekee vaikuttamistyötä yhdessä valtakunnallisten nuoriso-, sosiaali- ja terveysjärjestöjen sekä välityömarkkinatoimijoiden kanssa (Into). Into on merkittävä opinnollistamisen mallin ja toiminnan kehittäjä (Into). Opinnäytetyön tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää toiminnan kehittämisessä, ja Inton tarkoituksena on hyödyntää tietoa sekä otteita työstä myös viestinnässään ja esimerkiksi some-kanavillaan.

Työpajatoimintaa on osittain haastava tutkia, sillä kaikkia nuoria ei tavoiteta toiminnan jälkeen eikä heidän jatkostaan ole tietoa. Nuorten omat kokemukset ja näkemykset toiminnasta ovat kuitenkin yksi tärkeä tiedonlähde toiminnan kehittämiseksi, jonka vuoksi niitä halutaan tällä tutkimuksella kartoittaa lisää. Opinnäytetyö toteutetaan haastattelemalla opinnollistavaa työpajatoimintaa suorittaneita nuoria eri puolilta Suomea.

2 Nuorten työpajatoiminta

2.1 Mitä on nuorten työpajatoiminta?

Nuorten työpajat ovat suunnattu alle 29-vuotiaille nuorille. Niiden tarkoitus on tukea nuoria koulutukseen, työelämään sekä elämänhallintaan liittyvissä asioissa. Pyrkimyksenä on siis estää nuorten jäämistä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle, samalla tukien nuorten itsenäistymistä sekä kasvua ja lisäten nuorten osallisuutta. Työpajat ovat toiminnallisia sekä yhteisöllisiä oppimisympäristöjä, jotka tarjoavat monipuolista valmennusta. Jokaiselle nuorelle laaditaan henkilökohtainen valmennussuunnitelma pajatoiminnassa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö.)

Nuoret voivat päätyä pajatoimintaan montaa kautta. Työpajalle voi tulla myös oma-aloitteisesti. Yleisimpiä toimijoita, joiden kautta nuori päätyy työpajatoimintaan, ovat muun muassa TE-toimisto, sosiaali- ja terveystoimi, oppilaitokset, Etsivä nuorisotyö, työvoiman palvelukeskus, KELA ja Ohjaamo. (Suomen nuorisotyön tilastot.)

Työpajatoimintaa on laajalti ympäri Suomen, sitä järjestetään yli 90 prosentissa kunnista (Opetus- ja kulttuuriministeriö). Sitä voivat järjestää niin kunnat, kuntayhtymät, osakeyhtiöt, osuuskunnat, yhdistykset kuin säätiötkin (Aluehallintovirasto 2020). Valtakunnallisen työpajatoiminnan tiedonkeruun mukaan vuonna 2019 Suomessa toimi yhteensä 229 työpajaa järjestävää organisaatioita ja toimintaa järjestettiin 460 toimenpiteessä. Tämä luku käsittää kuitenkin kaikki työpajat, eli myös aikuisille, yli 29-vuotiaille, suunnatut pajat. Kyselystä ei siis selviä nuorten työpajojen lukumäärää Suomessa. Saman tiedonkeruun mukaan kyseisenä vuonna ympäri Suomen työpajoille osallistui yhteensä noin 26 000 asiakasta eli valmentautujaa, joista noin 14 400 oli nuoria alle 29-vuotiaita. Nuorten määrä työpajoissa on selvityksen mukaan pysynyt vakiona vuodesta 2012 asti. Maakunnittain eniten nuoria valmentautujia oli Uudellamaalla, sitten Pirkanmaalla, Pohjois-Pohjanmaalla. Varsinais-Suomessa ja Keski-Suomessa, kun taas vähiten valmentautujia puolestaan oli Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa. (Bamming & Hilpinen 2020.)

Työpajajaksojen pituudet voivat olla hyvin vaihtuvia, ja ne määräytyvät luonnollisesti nuoren tarpeiden mukaan. Valtakunnallisen työpajakyselyn mukaan vuonna 2021 eniten toteutui kokonaisuudessaan 3–6 kuukauden pituisia työpajajaksoja (26,3 %), seuraavaksi eniten yli 6 kuukauden jaksoja (23,9 %) ja tämän jälkeen alle 2 kuukauden jaksoja (19,7 %) ja sitten puolestaan yli vuoden mittaisia jaksoja (18,5 %). (Suomen nuorisotyön tilastot.)

Työpajatoiminnan kehittämisestä vastaa Opetus- ja kulttuuriministeriö. Toimintaa tuetaan aluehallintoviraston kautta jaettavilla valtionavustuksilla. Avustuksen saaminen kuitenkin edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksynnän nuorten työpajan valtionavustuskelpoisuudesta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö.)

2.2 Työpajojen toimintamenetelmät ja palvelut

Nuorten työpajat tarjoavat monipuolisesti tukea, valmennuksia ja palveluita. Jokaiselle nuorelle laaditaan yhdessä henkilökohtainen valmennussuunnitelma hänen tarpeidensa ja toiveidensa mukaan. Työpaja on siis valmennusyhteisö, jonka toiminta on aina tarpeisiin perustavaa ja tavoitteellista. Yleisesti tavoitteet ovat nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja valmentaminen koulu- ja työelämään, ehkäisten nuorisotyöttömyyttä ja syrjäytymistä. (Into a.)

Nuoret voivat päätyä työpajatoimintaan erilaisista syistä. Yleensä nuoret kaipaavat tukea yhdellä tai useammalla elämän osa-alueella tai yleisesti oman polkunsä löytämiseen. Toiset tarvitsevat enemmän tukea työnhaussa ja työelämänvalmiuksissa, oman alan löytämisessä tai opiskeluun liittyvissä asioissa, toisilla tuen tarve voi painottua enemmän yleisesti elämänhallintaan ja -tilanteeseen, yksilöllisen kasvuun tai sosiaaliseen vahvistumiseen. Kaikki nämä huomioidaan, kun nuorelle laaditaan sopivaa suunnitelmaa työpajatoiminnassa. (Into a.)

Työpajojen tarjoamat palvelut vaihtelevat jonkin verran toimipisteittäin. Yleisesti pajoilla on kuitenkin tarjolla eri muotoisia valmennuksia ja ne tarjoavat mahdollisuuksia kokeilla eri ammattialoja. Tarjolla on niin yksilövalmennusta kuin ryhmämuotoisia valmennuksia. Yleinen matalan kynnyksen palvelu on starttivalmennus. Suurin osa nuorten työpajoista tarjoaa myös muun muassa työ- ja työhönvalmennusta, työpaikkatutustumisia ja yritysvierailuja, ehkäisevää päihdetyötä, terveys- ravinto- ja liikuntakasvatusta, tietotekniikan opetusta, korttikursseja (kuten hygieniapassi, tulityökurssi, tieturva) ja muita erillisiä kursseja ja palveluita. Joillain työpajoilla on myös mahdollisuus suorittaa erillisiä tutkinnon osia, eli heillä on käytössä opinnollistaminen. Lähes kaikilla työpajoilla jokaiselle valmentautujalle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma työpajajakson sekä myös työpajajakson jälkeinen henkilökohtainen jatkosuunnitelma. Valmentautajat osallistuvat myös itse oman työpajajaksonsa arviointiin. Useimmiten valmentautajat saavat myös osaamistodistuksen työpajajakson käytyään. (Suomen nuorisotyön tilastot.)

Eri työpajoilla voi olla käytössä eri valmennusyksiköjä. Yleisimpiä tarjolla olevia valmennusyksiköjä ovat muun muassa puu- ja rakennus, tekstiili, starttivalmennus, kiinteistönhuolto ja muu kunnossapito, siivous, kahvila ja ravintola, kuljetus, kierrätys ja media sekä mainonta. Muita esimerkkejä tarjolla olevien alojen valmennusyksiköistä ovat muun muassa metalli, tuotemyymälä, tietotekniikka, taide ja kulttuuri, luonto ja ympäristö, alihankinta ja kokoonpanotyö, toimisto, peli ja autonhuollot sekä korjaukset. (Suomen nuorisotyön tilastot). Usein nuoret vielä etsivät omaa alaansa, ja työpajoilla on oiva mahdollisuus tutustua ja kokeilla erilaisia aloja.

2.3 Opinnollistettu työpajatoiminta

Opinnollistaminen on melko uusi nuorten työpajojen toimintakonsepti. Sillä tarkoitetaan työpajojen oppimisympäristön tunnistamista, sekä valmentautujille kertyvän osaamisen tunnistamista ja osoittamista näytöin. Opinnollistamisen mahdollistamiseksi keskeistä on yhteistyö työpajojen ja oppilaitosten välillä. Näin työpajoilla hankittua osaamista voidaan verrata valitun tutkinnonosan ammattitaitovaatimuksiin. Osaamisen tunnustajana voi toimia vain koulutuksen järjestäjä, kuten ammatillinen oppilaitos. (Ylimaula & Toivanen 2022.) Lähes kaikki työpajoilla hankittu osaaminen dokumentoidaan osaamistodistuksiin. Nämä eivät kuitenkaan ole suoraan verrannollisia tutkinnonosiin, eivätkä vastaa tutkintokoulutusten sisältöjä tai todistuksia. Opinnollistamisen mallissa osaamisen tunnustamisessa vaadittava osaaminen vastaa tutkinnonmukaisia vaatimuksia. Valmentautuja voi näytössä osoittaa tämän osaamisen, ja sen arvioijana toimii koulutuksen järjestäjä sekä lisäksi työelämänedustaja. Tästä myönnetään todistus vastaavasta tutkinnon osasta. (Maskonen, Pahlman & Wienkoop 2019).

Työpajojen opinnollistaminen mahdollistui nykyiseen mittakaavaansa vuoden 2018 ammatillisen koulutuksen reformin myötä. Työpajat saattoivat toimia entistä laajemmin koulutuksen järjestäjien kumppaneina. Kaikille nuorille perinteinen oppilaitos ei ole sopiva oppimisympäristö. Nuoret voivat elää haasteellisissa tilanteissa, ja esimerkiksi tästä tai muusta syystä tarvitsevat enemmän tukea opinnoissaan. Työpaja voi tällöin olla ratkaisu, sillä se on joustava ja tukeva valmennus-, toiminta-, työ- ja oppimisympäristö. Työpajojen moniammatillinen ja kokonaisvaltainen lähestymistapa pyrkii löytämään ja vahvistamaan valmentautujien niin henkilökohtaisia kuin ammatillisia valmiuksia. Valmennusjakso tukee valmentautujan yksilöllistä kasvua, sosiaalista vahvistumista ja aktiivista osallisuutta. Sillä myös kehitetään opiskelu- ja työelämävalmiuksia sekä arjenhallintaa. (Maskonen ym. 2019.)

Työpajoilla hankittu osaaminen on yhtä validia kuin oppilaitoksissa tai muissa oppimisympäristöissä kuten työpaikoilla. Tämän vuoksi sen näkyväksi tekeminen ja tunnustaminen on tärkeää. Tunnustaminen kasvattaa myös valmentautujan itsetuntoa, mikä edesauttaa häntä etenemään opiskelemaan siirtymisessä, opintojen loppuun suorittamisessa ja työelämään sijoittumisessa. Opinnollistaminen ja osaamisen tunnustaminen mahdollistaa siis ammatillisen tukinnon osien tai jopa kokonaisen tutkinnon suorittamisen. Opinnollistavalla työpajatoiminnalla on siis tärkeä rooli heikommassa asemassa olevien nuorten tukemisessa ja opintoihin ja työelämään pääsyssä ja kiinnittymisessä. (Maskonen ym. 2019.)

3 Aikaisempi tutkimustieto

Kuten jo aiemmin on mainittu, nuorten työpajatoiminnasta ja sen yhteydestä nuorten työllistymiseen on melko vähän tutkimustietoa. Aluehallintovirasto kerää tilastoja ja julkaisee raportteja säännöllisesti nuorten työpajatoiminnasta. Näihin olen viitannut jo aikaisemminkin tässä työssä. Viimeisimmän Työpajatoiminta 2019 -raportin mukaan työpajajakson jälkeen nuorista valmentautujista 33 % siirtyi koulutukseen, 15 % työelämään, 21 % muuhun ohjattuun toimenpiteeseen, 9 % muualle, 3 % muutti toiselle paikkakunnalle ja 19 % jäi työttömäksi (Bamming & Hilpinen 2020: 19). Nämäkin tilastot eivät ole täysin luotettavia, sillä kaikkia valmistautujia ei ole tavoitettu jälkeen päin eikä heidän sijoittumisestaan ole tietoa. Tietoja ei myöskään juuri ole pidemmältä aikaväliltä, joten on vaikeaa arvioida kantaako työ todella hedelmää. Lopulliset vaikutukset näkyvät usein vasta myöhemmässä vaiheessa. Esimerkiksi jatko-opiskelujen suorittamisessa voi kulua useampi vuosi.

Aluehallintoviraston kyselyiden kanssa samansuuntaisiin vastauksiin nuorten sijoittumisesta työpajajakson jälkeen päädyttiin myös Vamoksen NEET-nuorille (Not in Education, Employment or Training) järjestettävästä valmennuksesta tehdyistä kyselyistä (Laine & Sarmia 2020). Myös Valtiontalouden tarkastusviraston (2020) tuloksellisuus-tarkastuskertomus viittaa melko vastaaviin tuloksiin. Kyseisessä tarkastuksessa selvitettiin nuorten työpajatoiminnan vaikuttavuutta sekä tavoitteiden toteutumista vuosina 2013–2016. Tarkastuksen mukaan noin puolet nuorista oli tavoitteiden mukaisesti opiskelemassa tai töissä noin vuoden päästä valmennusjakson jälkeen. Työttöminä oli noin kolmasosa. Kolmen vuoden seurantajaksoilla työllisten osuus kasvoi hieman, kun taas opiskelijoiden osuus oli hieman laskussa. Toisaalta tarkastuksessa hyödynnettiin

myös vertailuryhmää. Verrokkiryhmään tehdyssä tarkastelussa taas päädyttiin tuloksiin, joiden mukaan valmennusjaksot edistivät opiskelua sekä tutkintojen suorittamista, mutta nuorten työllisyydessä ei havaittu vaikutusta tai edistystä.

Nuorten työpajojen vaikuttavuutta on pyritty tukimaan tilastollisten sijoittumistietojen lisäksi myös enemmän nuorten psykososiaalisen tilanteen muutoksen kannalta. Yksi tällainen menetelmä on Into ry:n Sovari-mittari. Tällä mittarilla keskitytään keräämään nuorten omia näkemyksiä ja kokemuksia työpajatoiminnan onnistumisesta, sekä arvioimaan sosiaalista vahvistumista. Sosiaalista vahvistumista tarkastellaan kyselyssä viidellä eri osa-alueella, jotka ovat itsetuntemus, sosiaaliset taidot, arjen hallinta, opiskelu- ja työelämävalmiudet sekä elämänhallinta ja tavoitteellisuus. (Into b). Vuoden 2020 Sovari-kyselyyn vastasi yli 3600 valmentautujaa noin 120 työpajalta. Tulokset ovat melko positiivisia. Esimerkiksi 92 % vastaajista on saanut tehtävissään onnistumisen kokemuksia ja 94 % on kokenut sosiaalista vahvistumista vähintään jonkin verran työpajajakson aikana. Suurin osa myös koki sosiaalista vahvistumista usealla eri osa-alueella samanaikaisesti. Työvalmennus ja yksilövalmennus ovat saaneet erityisen hyviä arvioita vastaajilta. (Kinnunen 2021.)

Myös Vamos-valmennuksen kyselyissä nuoret itse arvioivat työpajavalmennuksen pääosin positiivisena kokemuksena ja toivoa sekä luottamusta tulevaisuuteen lisäävänä (Laine & Sarmia 2020). Aiheeseen liittyen löytyy muutama opinnäytetyö, joissa keskitytään myös nuorten omiin kokemuksiin työpajan vaikutuksesta heidän elämäänsä. Näissäkin nuoret kokevat työpajat yleensä hyödyllisiksi, kuten myös Kemppi ja Kuosa (2018) toteavat työssään.

3.1 Opinnollistamiseen kohdistuva aikaisempi tutkimustieto

Edellä mainitut tutkimukset koskevat nuorten työpajatoimintaa kokonaisuudessaan. Opinnollistamiseen kohdistuvaa tutkimustietoa on puolestaan hyvin niukasti. Sirpa Ylimaula ja Teemu Suorsa (2021) ovat tutkineet kokemuksia opinnollistetusta työpajatoiminnasta, ja tulokset tukevat käsitystä opinnollistamisen tärkeydestä. Heidän tutkimuksessaan haastateltiin kymmentä valmentautujaa. Tulosten mukaan osallistujat kokivat itsensä alussa enemmän passiivisiksi objekteiksi, mutta pajatoiminnan myötä lopulta enemmän aktiivisiksi toimijoiksi. Toiminnan myötä heistä tuli motivoituneempia ja he kokivat saavansa uudenlaisia mahdollisuuksia. Pajojen räätälöidyt palvelut ja oikeanlainen tuki koettiin merkittäviksi. Tutkimukseen osallistujat olivat iältään 24–36 vuotta, joten kohderyhmän keski-ikä on vanhempi kuin puolestaan tämän tutkimuksen, jonka osallistujat ovat alle 30-vuotiaita. Ylimaulan ja Suorsan tutkimuksessa myös keskityttiin

pääasiassa osallistujien henkilökohtaisen ajatusmallin ja toimijuuden kokemuksen muutoksiin yleisesti. Tutkimuksessa ei korostu työpajatoiminnan opinnollistamisen mallin rooli, mitä puolestaan tässä tutkimuksessa pyritään selventämään.

Ylimaula ja Toivanen (2022) ovat puolestaan tutkineet opinnollistamistoiminnan laajentamisen konseptia ja sen haasteita. Tutkimuksen mukaan opinnollistamisen mallin vakiinnuttaminen on ollut hidasta ja haastavaa. Vakiinnuttamisen ja laajentamisen edellytyksenä on koulutuksen, sosiaali- ja terveydenhuollon, työllisyyspalvelujen ja sosiaali-politiittisten tukitoimien asiantuntijuuden yhdistäminen, mikä on käytännössä vaikeaa. Työpajojen opinnollistamisen toimintakonseptien kehittämisessä ja käyttöönotossa syntyy huomattavasti törmäyksiä projektiketjujen, verkostoyhteistyön, byrokratian sekä kannattavuus-, koulutus-, ja osaamismallien kanssa. Kehittämistyö on usein myös projektiluonteista, jolloin helposti hankeen loppuessa aluillaan oleva hyvä käytäntö voi hiipua.

Tutkimustietoa, varsinkaan opinnollistetusta työpajatoiminnasta, löytyy siis melko vähän. Tämä on sinänsä ymmärrettävää, sillä aihetta on tosiaan hankala tutkia luotettavasti. Nuorten työttömyys ja syrjäytyminen ovat kuitenkin yhä jatkuva yhteiskunnallinen ongelma, joten näiden aiheiden sekä niihin suunnattujen palveluiden tutkiminen on ajankohtaista sekä tärkeää. Investointienkin kannalta olettaisi asiaa tutkittavan paremmin. Nuorisotyöhön on investoitu viime vuosina reippaasti. Aluehallintovirasto (2022) on myöntänyt vuodelle 2023 16,5 miljoonaa euroa valtionavustusta nuorten työpajatoimintaan, ja työpajatoiminta kattaa vain osan nuorille suunnatuista palveluista ja niihin käytetystä budjetista. Näin isojen avustusten käytössä oletettavaa olisi niiden vaikuttavuuden tutkiminen. Mikäli palvelut eivät näillä avustuksilla tuota haluttua tuosta, niin järkevää olisi tietysti käyttää budjettia toisenlaisiin palveluihin ja mahdollisuuksiin.

4 Nuorten syrjäytyminen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2022) mukaan nuorten hyvinvointi on parantunut 2000-luvulla Suomessa, ja suurella osalla siirtyminen aikuisuuteen tapahtuu ilman suurempia ongelmia, kun asiaa tarkastellaan koulutuksen, terveyden, vapaa-ajan, toimeentulon ja työllistymisen näkökulmasta. Kuitenkin niin taloudellinen eriarvoisuus kuin hyvinvointi- ja terveyserot ovat kasvaneet. Tilastokeskuksen arvion mukaan jopa lähes kolmasosa 18–24-vuotiaista nuorista on köyhyys- tai syrjäytymisriskissä, mikä on huomattavasti suurempi osuus kuin muissa ikäluokissa. Nuoruuden arvellaan olevan syr-

jäytymiselle altistava elämänvaihe, sillä siihen kuuluu suuria elämänmuutoksia lyhyessä ajassa. Syrjäytyneillä tai syrjäytymisvaarassa olevilla nuorilla voi usein liittyä epäonnistumisen ja häpeän tunnetta tilanteeseensa, mikä voi hankaloittaa hakeutumista palveluiden piiriin. Syrjäytyminen ja sen vaikutukset niin yksilöön kuin yhteiskuntaankin ovat usein pitkäaikaisia. Tämän vuoksi se aiheuttaa suuria kuluja yhteiskunnalle, jonka vuoksi syrjäytymisen ehkäisemistä pidetään tärkeänä. (Leskelä ym. 2022)

Kattoterminä syrjäytyminen tarkoittaa huono-osaisuuden kasautumista niin, että huono-osaisuuden eri ulottuvuudet kuten köyhyys, matala koulutus, huono terveydentila ja päihde- ja mielenterveysongelmat vahvistavat toisiaan, johtaen ihmisen jäämään yhteiskunnan perusinstituutioiden ulkopuolelle. Syrjäytyminen on kuitenkin tulkinnanvarainen sekä kiistanalainen ilmiö. Sillä kuvataan usein nuorten marginaalisuutta. Se liitetään myös esimerkiksi yhteiskunnallisen eriarvoisuuden ja yksinäisyyden, merkityksettömyyden, köyhyyden ja vallan puutteen kokemuksiin. Syrjäytymisen määritelmä ei siis ole vakiintunut, minkä vuoksi sitä ei sellaisenaan voi tilastoida, ja syrjäytyneiden määrää on haastava arvioida. THL arvioi vuonna 2020 nuorten syrjäytyneiden määrän Suomessa olevan 14 000–100 000. (Leskelä ym. 2022: 14.)

Myös Myrskylä (2012) huomauttaa, kuinka syrjäytyneiden nuorten lukumäärä saattaa heitellä jopa kymmenillä tuhansilla riippuen keskustelijoista. Hän kirjoittaa, että syrjäytyneiksi luokitellaan sellaiset työvoiman ja opiskelun ulkopuoliset nuoret, joilla ei ole mitään peruskoulun jälkeistä koulutusta. Tämä Myrskylän luokittelu tulee esiin useissa aiheeseen liittyvissä teksteissä, kuten myös Oljemarkin (2013) artikkelissa, jossa hän mainitsee, että kyseisen määritelmän ryhmän kuuluu monia nuoria, joiden tilanteeseen syrjäytymisen käsite ei kuitenkaan sovi. Tällaisia ovat esimerkiksi opintoihin pyrkivät nuoret, pimeää työtä tekevät nuoret tai tulottomat taiteilijat. Oljemark muistuttaa myös oleellisesta näkökulmasta, että nuori ei välttämättä koe itseään syrjäytyneeksi, vaikka yhteiskunta hänet sellaiseksi määrittäisi. Tämäkin lisää termin kompleksisuutta.

Myrskylän (2012) mukaan syrjäytymisen ytimessä ovat etenkin sellaiset nuoret, jotka eivät ole rekisteröityneet edes työttömiksi työnhakijoiksi. Heitä ei näy missään tilastoissa, eikä kukaan oikeastaan tiedä keitä he ovat tai mitä he tekevät. Myrskyläkin kuvailee syrjäytymistä laveaksi ilmiöksi, viitaten usein laajaan psyykkis-aineelliseen ongelmakokonaisuuteen ja putoamiseen yhteiskunnan normaalien käytäntöjen ulkopuolelle. Aiheesta käytävä keskustelu on myös epämääräistä. Myrskylän mukaan tärkeää olisi selvittää mahdollisimman tarkasti keitä syrjäytyneet nuoret ovat, sekä selvittää syrjäytymisen käsite, jotta ongelmaan pystyttäisiin tehokkaimmin puuttumaan. Erityisen

tärkeäksi hän mainitsee myös niiden nuorten ryhmien tunnistaminen, joissa syrjäytymisen riski on suurin.

Toisen asteen koulutuksen puuttumisen nähdään olevan merkittävin tekijä syrjäytymisessä yhteiskunnasta ja työmarkkinoilta (Oljemark 2013). Muita merkittäviä riskitekijöitä ovat muun muassa pitkäaikainen työttömyys, toimeentulo-ongelmat, päihde- ja mielen-terveysongelmat sekä perheen haastavat tilanteet ja tausta. Haasteena on lisäksi huono-osaisuuden ylisukupolvisuus, eli vanhempien hyvinvoinnin ongelmien siirtyminen tai jatkuminen heidän lastensa elämään. Syrjäytymisen nähdään olevan yhteydessä kehitysympäristöihin, toimintamahdollisuuksiin sekä osallisuuteen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2022.)

Koska syrjäytyminen on ylisukupolvista ja ajoittuu nuoruuteen, on perheiden hyvinvoinnin tukeminen avainasemassa nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Keskeisiä kanavia tähän ovat muun muassa neuvola, varhaiskasvatus, koulu sekä vanhemmuuden tuen ohjelmat. (Leskelä ym. 2022: 16.) Myrskylä (2012) korostaa koulutuksen tärkeyttä syrjäytymisen ehkäisyssä ja nuorien saamisessa takaisin työmarkkinoille. Työpajatoiminta on keskeinen nuorten palvelu, jolla pyritään ehkäisemään syrjäytymistä nuorten sosiaalisella vahvistamisella ja tukemalla nuoria koulutuksessa sekä työelämään kiinnittymisessä.

5 Sosiaalinen vahvistaminen

Opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä toimii sosiaalinen vahvistaminen. Valitsin tämän viitekehyksen, sillä sosiaalinen vahvistaminen on vahvasti työpajatoiminnan ytimessä. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää nuorten etenemistä opinnollistavan työpajatoiminnan jälkeen, ja etenkin heidän kokemuksiaan siitä, ja miten toiminta on mahdollisesti kehittänyt ja auttanut heitä. Näitä tarkastellessa on lähes mahdotonta olla huomioimatta sosiaalisen vahvistamisen osa-alueita, sillä työpajojen toimintamenetelmät pohjautuvat voimakkaasti juuri näiden vahvistamiseen.

Nuorisolaissa (72/2006 § 2) sosiaalisella vahvistamisella tarkoitetaan nuorille suunnattuja toimenpiteitä elämäntaitojen parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Tästä näkökulmasta kyse on varsin kokonaisvaltaisesta tukemisesta, tavoitteena yksilön hyvinvoinnin lisääminen sekä edistäminen. Yksiselitteistä määritelmää sosiaalisen vahvistamisen käsitteelle on kuitenkin haastavaa antaa, eikä se välttämättä ole tarpeel-

listakaan. Täsmällisesti sitä määritteleviä ja tarkastelevia oppimateriaaleja ei löydy. Periaatteessa voidaan kuitenkin sanoa, että jokainen voi jossain kohtaa elämäänsä tarvita sosiaalista vahvistamista ja tukea, ohjausta ja neuvontaa. Kyse ei välttämättä ole mittavista toimenpiteistä, vaan enemmänkin tuen saannista silloin, kun sitä tarvitaan. Myös yksilö- ja yhteisötaso kulkevat tässä käsi kädessä. Hyvinvoiva yksilö on aktiivisempi yhteisöjen jäsen, ja yhteisöt puolestaan voivat lisätä yksilön hyvinvointia. (Lundbom & Herranen 2011.)

Mehtonen (2011) kuvailee sosiaalista vahvistamista seuraavasti. Varsinainen tavoite on parempi elämä ja sosiaalinen vahvistuminen, joka on subjektiivinen ja voimaannuttava kokemus. Tavoitteen lisäksi kyse on työorientaatiosta ja ammatillisen osaamisen erityisyydestä. Sosiaalinen vahvistaminen on usein moniammatillista yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin, vaikuttamisen ja osallisuuden kokemusten ammatillista ohjaustyötä ja kokonaisvaltaista elämänhallinnan tukemista. Painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä. Sosiaalinen vahvistaminen on kuitenkin sen verran monisyinen käsite, että sitä olisi oleellista rajata, riippuen lähestyttävästä tarkastelukulmasta.

Sosiaalista vahvistamista toteutetaan eri asiakas- ja ikäryhmien kanssa. Nuorisotyön moninaisilla kentillä voisi kuitenkin sanoa, että se on alan perusorientaatiota ja -osaamista. (Mehtonen 2011) Sosiaalinen vahvistaminen on keskeinen tavoite myös työpajatoiminnassa. Into kuvailee sosiaalista vahvistamista sosiaalisen toimintakyvyn, arjen asioiden hallinnan ja elämänhallinnan parantamiseksi, sekä keskeisten elämäntaitojen vahvistamiseksi. Toiminnalla tuetaan itsetuntemusta, käsitystä omista vahvuuksista ja osaamisesta. Tavoitteena on parantaa yksilön kykyä toimia sekä selviytyä sosiaalisissa tilanteissa, ja olla osallinen yhteisöissä. Sosiaalinen vahvistaminen edistää ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa oman elämänsä kulkuun ja selviytyä erilaisista elämäntilanteista. (Into c.)

5.1 Sosiaalinen vahvistaminen työpajatoiminnassa

Työpajatoiminnassa on monilta osin kyse nimenomaan sosiaalisesta vahvistamisesta. Työpajalla vahvistetaan valmentautujien taitoja itsenäiseen elämään, opiskeluun ja työssäkäyntiin. Valmentautujia tuetaan tunnistamaan omia vahvuuksiaan, kehittämään taitojaan toimia toisten ihmisten kanssa, oppimaan arjen asioiden hoitamista sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksia. Työpajalla on tarjolla erilaisia palveluita, mutta sosiaalinen vahvistaminen kytkeytyy niihin kaikkiin, sillä se mahdollistaa valmentautujan etenemisen omissa tavoitteissaan. (Into c.)

Sosiaalinen vahvistaminen tukee elämänlaatua monin tavoin. Se vahvistaa yhteisöllisyyttä ja kaveruutta, vähentäen yksinäisyyttä ja ulkopuolisuutta, tukee itsensä toteuttamista tarjoten mielekäästä ja merkityksellistä tekemistä, lisää työ- ja toimintakykyä ja omatoimisuutta, helpottaa avunpyytämistä, vahvistaa suoriutumista ja vähentää alisuoriutumista, antaa uusia näkökulmia ja luo uskoa tulevaisuuteen. Työpajatoiminnassa sosiaalinen vahvistuminen perustuu etenkin yhteiseen toimintaan, hyvään yhteishenkeen ja ammattitaitoiseen valmennukseen. Osallisuus, yhteisöllisyys ja valmennus ovat niin sanotusti toiminnan kolme kulmakiveä. (Into c.)

Osallisuutta vahvistaa valmentautujien aito kohtaaminen ja kuuleminen. Sitä vahvistaa myös kokemus työpajan yhteisöön kuulumisesta. Osallisuutta luo valmentautujien mahdollisuus vaikuttaa omaan toimintaan ja yhteisiin asioihin, ulottuen jopa työpajatoiminnan suunniteluun ja päätöksentekoon. Yhteisöllisyys työpajalla perustuu valmentautujien yhdenvertaisuuteen, arvostukseen ja osallisuuteen. Ilmapiiiri työpajalla on hyväksyvä ja turvallinen. Valmennus on nimenomaan kannustavaa. Valmiiksi ei tarvitse osata, vaan työpajalla opitaan, kokeillaan ja myös erehdytään. Valmennuksessa tuetaan hyvää vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä. Valmentaja auttaa valmentautujaa tunnistamaan omia taitojaan ja huomaamaan edistysaskeliaan, sekä myös ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Valmentaja antaa rakentavaa palautetta, on luotettava ja oikeudenmukainen, ja pyrkii ymmärtämään kunkin ihmisen tilannetta ja yksilöllisyyttä. Työpajalla oppii ja kehittää taitoja, ja saa onnistumisen kokemuksia. Osaaminen voidaan myös tunnistaa. Tästä kaikesta koostuu sosiaalinen vahvistaminen työpajoilla. (Into c.)

6 Opinnäytetyön toteutus

6.1 Tutkimuskysymykset ja kohderyhmä

Tutkimuksen tavoitteena on kerätä tietoa nuorten kokemuksista opinnollistetusta työpajatoiminnasta. Tarkoituksena on selvittää, miten nuoret ovat edenneet elämässään opinnollistetun pajajakson jälkeen, ja kokevatko he, että toiminta on vaikuttanut työllistymisessä tai opinnoissa, ja onko osaamisen tunnistamisesta ollut heille hyötyä. Tutkimuksella pyritään myös kartoittamaan millaista kehitystä ja sosiaalista vahvistumista opinnollistettu työpajatoiminta on saanut aikaan nuorissa heidän oman kokemuksensa mukaan.

Tutkimuskysymykset ovat siis seuraavat: Millaiseksi nuoret kokevat opinnollistetun työpajatoiminnan? Millä tavoin opinnollistettu työpajatoiminta on auttanut heitä työllistymisessä tai opinnoissa? Millaista kehitystä ja sosiaalista vahvistumista opinnollistettu työpajatoiminta on saanut aikaan nuorten oman näkemyksen mukaan?

Tutkimuksen kohderyhmä on 17–29-vuotiaat nuoret, jotka ovat osallistuneet työpajatoimintaan opinnollistamisen muodossa. Yhdellä osallistujalla pajajakso oli vielä kesken, mutta muilla takana. Vapaaehtoiset haastateltavat poimittiin Inton laajojen verkostojen avulla työpajoilta eri puolelta Suomea. Olin yhteydessä eri työpajojen yhteyshenkilöihin tai valmentajiin, jotka konsultoivat omalta pajaltaan haastatteluun sopivia vapaaehtoisia nuoria. Tutkimukseen haastateltiin kahdeksaa nuorta.

6.2 Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Toteutin opinnäytetyön osittain strukturoituna laadullisena haastatteluna. Laadullinen tutkimus soveltuu etenkin silloin, kun ilmiöstä ei ole tietoa, teorioita tai tutkimusta. Se soveltuu erityisesti myös silloin, kun halutaan tutkittavasta ilmiöstä syvällisempi näkemys ja kun pyritään muodostamaan uusia teorioita sekä hypoteeseja. Keskittymällä muutamaan havaintoyksikköön voidaan tuottaa hyvinkin perusteellista tutkimustietoa. Laadullinen tutkimus pienellä otannalla ei tosin anna mahdollisuutta yleistämiseen. (Kananen 2017: 33.)

Tarkempi toteutusmenetelmä oli yksilöhaastattelut, jotka käytiin Zoom:in kautta. Yksilöhaastattelu valikoitui menetelmäksi, sillä se soveltuu erityisesti laadulliseen tutkimukseen ja kokemusten kartoittamiseen ja tutkimiseen. Tutkimushaastattelulla tuotetaan tietoa ja aineistoa tutkimusongelmaan vastaamiseksi. (Hyvärinen, Suoninen & Vuori.) Haastattelumenetelmällä on mahdollista saada syvällisempää tietoa ja ymmärrystä, kuin esimerkiksi kyselylomakkeella. Haastateltavat voivat kertoa mahdollisimman vapaamuotoisesti omista kokemuksistaan ja ajatuksistaan.

Haastattelut olivat puolistrukturoituja, eli kaikilta haastateltavilta kysyttiin samat tai lähes samat kysymykset likipitäen samassa järjestyksessä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Käytin kaikkien haastattelujen pohjana samaa haastattelurunkoa. Haastattelurunko oli tarpeellinen, jotta haastatteluihin sisältyivät tutkimuskysymysten kannalta oleelliset asiat. Haastattelurunko muovautui tutkimuskysymysten sekä teoreettisen viitekehyksen pohjalta. Näin alkuun tärkeäksi kartoittaa nuorten elämäntilannetta ennen pajajaksoa, nykyistä elämäntilannetta sekä pajajakson sisältöä ja suorituk-

sia, jotta pystyin muodostamaan hyvän kokonaiskuvan. Seuraavaksi lähdin kartoittamaan, millaiseksi nuoret kokivat toiminnan eri osa-alueita. Sosiaalisen vahvistumisen kokemusten selvittämiseksi kysyin, miten nuoret kokivat kehittyneensä pajajakson aikana. Listasin kysymyksen alle sosiaalisen vahvistumisen eri osa-alueita, jotta saisin ainakin niihin liittyviä näkökulmia. Tämän jälkeen pyrin kartoittamaan kokemuksia toiminnan hyödyllisyydestä erityisesti opintojen tai työllistymisen kannalta. Lopussa kysyin vielä yleisesti toiminnasta hyviä tai huonoja puolia tai mahdollisia kehitysideoita. Koska kyseessä on kuitenkin laadullinen tutkimus, kysymykset olivat pääasiassa muodoltaan avoimia. Lisäkysymyksiä esitettiin aina tapauskohtaisesti, haastateltavien vastausten ja kertoman perusteella.

6.3 Aineistonkeruu ja analyysi

Tutkimukseen haastateltiin kahdeksaa vapaaehtoista 17–29-vuotiasta nuorta eri puolilta Suomea. Sain nuorten yhteystiedot työpajojen kautta, ja sovin jokaisen kanssa yksitellen heille sopivan haastattelun ajan. Lähetin haastateltaville haastattelurungon etukäteen sähköpostitse, jotta he pystyivät halutessaan pohtimaan kysymyksiä etukäteen ja valmistautumaan haastatteluun. Haastattelut käytiin Zoom:in välityksellä helmi- ja maaliskuun 2023 aikana. Yksi nuori perui sovitun haastattelunsa, mutta kaikkien muiden kahdeksan kanssa haastattelut toteutuivat sovitun mukaan. Moni haastateltavista sanoi, että mielellään osallistuvat tämän tyyppisiin haastatteluihin ja että heistä on mukava auttaa. Haastateltavien tapa kertoa kokemuksistaan vaihteli yksilökohtaisesti.

Aloitin analyysiprosessin litteroimalla haastattelut ja anonymisoimalla mahdolliset tunnistetiedot. Litteroin sanasta sanaan haastateltavien vastaukset, mutta omista puheenvuoroistani vain oleelliset kysymykset tai kommentit. Myöskään keskusteluja ennen itse varsinaisen haastattelun alkua tai lopuksi toivotettuja kiitoksia en litteroinut, sillä ne eivät tutkimuksen kannalta ole oleellisia. Luin litteroidut haastattelut useamman kerran läpi. Erittelin Excel-taulukkoon kaikki haastattelurungon kysymykset, ja erittelin jokaisesta haastattelusta vastausten keskeisimmät pointit niihin. Tämän jälkeen kirjasin toiseen taulukkoon opinnäytetyön tutkimuskysymykset, ja keräsin jokaisesta haastattelusta vastauksia niihin.

Seuraavaksi analysoin materiaalit teemoittelulla. Teemoittelu on analyysimenetelmä, jota käytetään usein laadullisten tutkimusten analyysissä. Teemoittelussa aineistosta paikannetaan tutkimusongelman tai -tehtävän kannalta keskeisiä sekä usein esiintyviä asiakokonaisuuksia ja aiheita eli teemoja. (Juhila). Usein teemoja muodostetaan ai-

neistolähtöisesti eli etsimällä aineistoista yhteneväisyyksiä tai mahdollisesti eroavaisuuksia. Teemoja voidaan muodostaa myös teorialähtöisesti eli jonkun tietyn teorian tai viitekehyksen pohjalta. Esimerkiksi teemahaastattelun analyysissä teemoittelu on luontevaa, sillä haastattelurunko sisältää jo todennäköisesti keskeisimmät teemat. Tulee kuitenkin muistaa, etteivät haastattelun teemat ole suoraan samat kuin analyysissä muodostuvat teemat. Tutkijan ennakkoluulottomuus on tärkeää, sillä haastateltavien kertomat eivät välttämättä vastaa tutkijan ajattelemaa jäsenystä ja aineistosta voi hyvin nousta esiin uusia teemoja. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a)

Kävin tekstejä läpi korostaen niistä usein toistuvia tai samaan aiheeseen liittyviä kohtia eri värejä hyödyntäen. Kohdat, joissa nuoret puhuivat itsevarmuudesta, itseluottamuksesta tai itsetuntemuksesta korostin sinisellä, kohdat, jotka liittyivät arjenhallintaan, korostin punaisella ja niin edelleen. Näin löysin aineistosta esiin nousevia tärkeitä teemoja, jotka sitten kasasin yhteen. Kun olin analysoinut näitä merkittäviksi nousseita aiheita, aloin seuraavaksi kiinnittää huomiota mahdollisiin poikkeavuuksiin ja ristiriitaisuuksiin aineistossa.

Aloin kirjoittaa tutkimustuloksia auki avaamalla ensin yleisiä- ja taustatietoja esimerkiksi siitä, minkä tyyppisiä ja laajuisia opintoja nuoret olivat suorittaneet pajalla, ja millaisiksi he kokivat elämäntilanteensa ennen pajalle päätymistä. Tämän jälkeen lähdin käsittelemään eri teemoja tutkimuskysymyksiä mukaisessa järjestyksessä. Aluksi käsittelin nuorten kokemuksia opinnollistavasta työpajatoiminnasta koskevia esiin nousseita teemoja. Seuraavaksi kävin läpi teemoja liittyen siihen, miten toiminta oli auttanut nuoria opinnoissa tai työllistymisessä. Lopuksi käsittelin sosiaaliseen vahvistumiseen liittyvät teemat.

Halusin hyödyntää suoria sitaatteja haastatteluista, sillä koen niiden olevan kiinnostavia ja informatiivisia. Sitaattien esittäminen tutkimusraportissa on yleistä, se havainnollistaa ja tarjoaa lukijalle todisteita, mihin tutkija analyysinsä ja teemoittelunsa pohjaa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a). Osa sitaateista kiinnitti huomioni ensimmäisten aineiston läpilukukertojen aikana ja valikoitui jo tässä vaiheessa. Loput sitaatit poimin muun analyysin valmistuttua, valikoiden analyysia hyvin tukevia ja kuvailevia kommentteja.

6.4 Tutkimuseettisyys

Opinnäytetyötä tehdessä noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä sekä yleisiä eettisiä periaatteita koko prosessin ajan. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu rehellisyys,

huolellisuus ja tarkkuus läpi tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Yleisillä eettisillä periaatteilla tarkoitetaan muun muassa tutkittavien ihmisarvon, yksityisyyden, itsemääräämisoikeuden sekä muiden oikeuksien kunnioittamista. (Vuori.)

Tutkimusta varten haettiin tutkimuslupa Into ry:ltä. Tutkimukseen osallistuminen oli täysin vapaaehtoista, ja tutkittavilla oli oikeus keskeyttää osallistumisensa milloin vain. Kaikki osallistujat saivat ennen haastatteluja hyväksyttäväkseen suostumuslomakkeen sekä informointilomakkeen, joka sisälsi tietosuojaselosteen sekä kaikki oleelliset tiedot liittyen tutkimukseen ja sen tarkoitukseen. Haastateltavien yksityisyyden suojaamiseksi henkilö- ja tunnistetietojen kerääminen minimoitiin. Kaikissa tutkimuksen vaiheissa noudatettiin Metropolian ohjeita ja suosituksia. Haastattelut toteutettiin Metropolian tietoturvaohjeiden mukaisesti Zoom:in kautta, ja kaikkia opinnäytetyöhön liittyviä aineistoja säilytetään salasanasuojatulla muistitikulla. Aineistot tullaan hävittämään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

7 Tutkimustulokset

Haastateltavat olivat ikähaarukaltaan 17–19-vuotiaita ja eri puolilta Suomea. Yhdellä heistä pajajakso oli vielä kesken, kaikilla muilla takana päin. Kaikki heistä olivat osallistuneet erityyppisille pajoille. Työajajaksojen pituudet vaihtelivat yhdestä kuukaudesta kolmeen ja puoleen vuoteen, suurin osa oli kuitenkin alle vuoden mittaisia. Nuorten pajajaksot olivat keskenään hyvin erityyppisiä, mikä on luonnollista työpajatoiminnassa, kun kaikille räätälöidään henkilökohtainen suunnitelma ja toteutus. Sisällöt vaihtelivat 10 osaamispisteen laajuudesta jaksosta kokonaisen tutkinnon suorittamiseen. Osa nuorista suoritti työpajalla osan tai osia tutkinnosta, jota parhaillaan opiskelivat, osa nuorista oli tutustumassa tiettyyn alaan kyseisen alan työpajalla, ja kaksi oli suorittanut kokonaisen tutkinnon oppisopimuksen muodossa pajalla. Muutamilla pajajaksot olivat moninaisempia kokonaisuuksia. He saattoivat esimerkiksi olla ensin käyneet toisella pajalla ja siirtyneet sieltä toiseen, tai suorittaneet osan pajajaksostaan palkkatuella.

Haastateltavat tulivat erilaisista elämäntilanteista. Pääasiassa pajajaksoa edelsi jonkin mittainen työttömyysjakso, tai haasteet sen hetkisissä opinnoissa ja niiden etenemättömyys. Suurin osa ei tiennyt, mitä tekisivät elämässään seuraavaksi, tai mikä voisi olla itseä kiinnostava ala. Nuoret kuvailivat elämäntilanteitaan muun muassa seuraavin termein: *hukassa, turhautunut, kyllästynyt, hieman masentunut, vaikea elämäntilanne*.

Sana hukassa kuului useammaltakin vastaajalta. Muutama nuori ei maininnut tämänkaltaisia negatiivissävytteisiä adjektiiveja, mutta kertoivat, etteivät vain tienneet mitä tekisivät elämässään.

Nuoret päätyivät pajalle muun muassa omasta aloitteestaan, koulusta opettajien ohjaamana tai tutkintokoulutukseen valmentavan TUVA-koulutuksen tai Kelan järjestämän NUOTTI-valmennuksen kautta. Pajajakson jälkeen kaikki haastateltavat olivat joko jatkaneet opiskelua tai siirtyneet tai juuri siirtymässä työelämään. Osalla pajajakso oli vasta hiljattain takana ja juuri tullut päätökseen. Osalla siitä oli kulunut aikaa kuukausista muutamaan vuoteen. Yhdellä pajajakso oli vielä kesken, mutta kuitenkin loppusuoralla. Haastatteluhetkellä kaikki haastateltavat kokivat elämäntilanteensa paremmaksi verrattuna siihen, mitä se oli ennen pajajaksoa. Kaikilla oli selkeämpi elämäntilanne sekä päämäärä siitä, mitä he olivat tekemässä työn tai opiskelun suhteen.

Mä ehkä vähän niinku löysin itteni, ku oon vaa ollu.

Toi oli tosi kiva oikeest niinku sai tollast tukee. Mä en tiä mis mä oisin nytte. En tiä mitä mä tekisin varmaan nytten, kuin kasas mun elämä ois, jos mul ei ois tota tukee niiku, seki tuli ihan tyhjäst niinku.

7.1 Nuorten kokemukset opinnollistetusta työpajatoiminnasta

Kaikkien haastateltavien kokemus opinnollistetusta työpajatoiminnasta oli kokonaisuudessaan positiivinen. Suoraan kysymykseen ”Millaiseksi koit opinnollistetun työpajatoiminnan?”, kaikki aloittivat vastauksensa termein *todella hyvä/kiva*, *tykkäsin* tai *hyödyllinen*. Nuoret kokivat toiminnan hyväksi ja hyödylliseksi monin eri tavoin. Useampi totesi työpajakonseptin olevan erittäin hyödyllinen etenkin nuorille, jotka kokevat olevansa hukassa, eivätkä löydä omaa paikkaansa tai tiedä mitä tekisivät elämässään. Moni nuori oli kuvailut omaa tilannettaan tämän kaltaiseksi ennen työpajalle päättymistään, joten selkeästi he kokivat pajasta olleen apua tähän. Useita työpaja oli hyödyttänyt myös opintojen sujumisessa ja edistymisessä. Se koettiin myös hyvänä pohjustuksena työelämään oppimisessa sekä väylänä työelämään pääsyssä. Työpajatoiminta vaikutti myös aktiivisesti moniin nuoriin. He kertoivat sen tuoneen sisältöä arkeen sekä autta- neen rutiinien muodostamisessa sekä päivittäisen rytmien löytämisessä. Monet nuoret pitivät etenkin siitä, että pajalla pääsi itse tekemään ja kokeilemaan. Paja saattoi auttaa myös käytännöllisissä arjen järjestelyissä. Eräs nuori kävi koulua eri paikkakunnalla kuin missä asui, ja pitkä koulumatka oli kuormittava tekijä. Hänen arkeaan ja opiskelu- aan helpotti merkittävästi, kun hän siirtyi suorittamaan osan koulupäivistä kotipaikka- kunnallaan sijaitsevalle työpajalle, jolloin koulumatka oli lyhyempi.

Oikeanlaisen tuen saaminen nousi merkittäväksi tekijäksi nuorten vastauksissa. Tuen tarpeita esiintyi erilaisilla osa-alueilla. Tukea tarvittiin etenkin juuri oman alan ja suunnan löytämisessä, elämänhallinnan kohentamisessa, opiskelu- tai työelämään totuttelussa ja itseluottamuksen löytämisessä. Nuorilla saattoi esiintyä myös terveydellisiin tekijöihin liittyviä tuen tarpeita. Yhdellä haastateltavista oli ADHD, jonka vuoksi hänellä oli vaikeuksia koulunkäynnissä, eikä hän pärjännyt opinnoissa. Koulussa häntä ei pystytty riittävästi auttamaan ADHD:n tuomissa haasteissa, mutta työpajalta hän sai aivan eri tavalla tarvitsemaansa ymmärrystä sekä tukea näihin liittyvissä asioissa. Opinnollistamisen mallin kautta hän pystyi suorittamaan tutkintonsa loppuun työpajalla.

No varmaa just itsetuntemuksesta et minkälainen ihminen mie oikeesti oon ja just että mitä halua tehdä elämällä, eikä oo enää sille et noh mie vaan teen jotai.

Tuli sellane olo et ei oo iha yksi tääl, tääl on tyypppei jotka auttaa.

Haastateltavien vastauksissa korostui myös työpajojen ilmapiirin sekä ympäristön luonteen merkitys. Nämä sitoutuvat olennaisesti oikeanlaisen tuen saamiseen. Kaikki kuvailivat ilmapiiriä kannustavaksi, tukevaksi ja motivoivaksi. Ympäristö koettiin usein turvalisena, siellä uskalsi kokeilla asioita sekä myös epäonnistua. Mihinkään ei kuitenkaan pakotettu tai painostettu, jos jotakin ei halunnut tehdä. Apua sai, kun sitä tarvitsi, ja moni kertoi myös oppineensa pyytämään apua. Ongelmia ratkottiin yhdessä. Moni kuvaili, ettei ollut asiaa, mistä ei uskaltaisi tai voisi kysyä tai puhua. Jos nuorta esimerkiksi ahdisti eikä hän pystynyt tulla paikan päälle, senkin pystyi kertomaan. Nämä kaikki viestivät ympäristön turvallisuudesta ja luottamuksellisesta ilmapiiristä, jonka ohjaajat ovat saaneet aikaan. Työpajojen ohjaajat saivatkin kehuja nuorilta. He kuvailivat ohjaajia mukaviksi, ammattimaisiksi, tarpeeksi tiukoiksi, mutta kuitenkin hyvin kaverillisiksi. Ohjaajat osasivat erinomaisesti huomioida nuorten erilaisia lähtökohtia sekä haasteita, ja olivat ymmärtäviä ja tukevia.

Just se et on sellanen turvallinen ilmapiiri missä saa niinku... kokeilla asioita tehdä asioita ja siellä ei oo haitannu vaikka tekee virheitä.

Yhteishenki muiden pajalaisten kesken koettiin hyväksi. Useilla pajoilla oli yhdessä tekemisen meininki. Muutama kuvaili ryhmähenkeä hyvinkin kotoisaksi, ja kertoi saaneensa ystäviä pajalta. Joku puolestaan suoritti pajajaksoaan itsenäisemmin, eikä tämän vuoksi ollut kovin paljon tekemisissä muiden pajan nuorten kanssa. Yksi nuori kertoi ryhmässään olleen jonkin ajan epäasiallista käytöstä yhden nuoren suunnalta, mutta tämä oli ainoa negatiivinen kommentti ilmapiiristä.

Pääsee tutustumaan uusiin ihmisiin ja voittaa omia pelkojaan jollain tasolla.

Huonoja puolia pajatoiminnasta kysyttäessä lähes kenellekään ei tullut mitään mieleen. Eräs haastateltavista mainitsi sen, että varsinkin suosituimmille pajoille oli melko pitkät jonot. Niille pääsyä saattoi etenkin keväisin ja syksyisin, jolloin pajoille yleensä päätyy eniten nuoria, joutua odottamaan muutamien kuukausien verran. Kehitysideana tähän, mikäli mahdollisuudet ja puitteet sallivat, mainittiin useampien ohjaajien palkkaamista, jolloin ryhmiäkin voisi olla useampia. Toinen kehittämisen kohde, joka tuli esiin, liittyi opinnollistamisen kehittämiseen ja käytäntöihin. Tämän mainitsema nuori oli ollut yhdeksän kuukauden ajan pajalla, jonka jälkeen siirtyi opiskelemaan samaa alaa. Hänen oli tarkoitus pajajakson lopulla suorittaa yksi näyttö, mutta joittenkin byrokraattisten syitten takia tätä ei voitukkaan toteuttaa. Hän ei siis saanut lopulta hyväksiluetuksi mitään pajalla oppimaansa. Kyseisellä pajalla opinnollistamisen toiminta ja käytänteet olivat selkeästi tämän perusteella vasta alkuvaiheessa.

7.2 Pajajakson hyödyllisyys työllistymisessä ja opinnoissa

Kaikki haastateltavista vastasivat työpajajakson auttaneen heitä opinnoissa tai työllistymisessä. Kuutta nuorista työpaja auttoi löytämään heitä kiinnostavan alan opiskeltavaksi. Heistä kaksi kokeili pajalla alaa, jota jatkoi tästä opiskelemaan. Toinen heistä sai jonkin verran hyväksiluetuksi tutkintoon työpajalla suorittamiaan opintoja. Hän oli erityisen tyytyväinen siihen, että oli löytänyt itselleen sopivan alan. Suhteessa työpajajaksonsa pituuteen, hän sai suhteellisen vähän hyväksilukuja tutkinnosta. Hän ei kuitenkaan kokenut, että tutkintoa opiskellessa olisi tullut liikaa toistoa, sillä jotkin käytännöt olivat koulussa hieman erilaisia kuin työpajalla. Toinen näistä nuorista puolestaan ei saanut hyväksiluettua tutkintoon mitään työpajalla suorittamistaan. Tämän hän koki hieman harmilliseksi ja ehdottomasti asiaksi, jota tulisi kehittää. Hän oli todella innostunut alastaan, ja oppinut runsaasti pajajaksonsa aikana. Nyt opiskellessaan tutkinto-opiskelijana, hän oli huomattavasti edellä muusta opiskelijaryhmästään. Suunnitteilla oli tämän vuoksi mahdollisuus siirtyä opiskelemaan johonkin alan liikkeeseen.

Kaksi nuorista oli puolestaan jatkanut opiskelemaan kokeilemaansa alaa oppisopimuksen muodossa työpajalla. Kumpikin heistä koki siis pajan auttavan huomattavasti opinnoissa, mutta myös työhön siirtymisessä. Kumpikin heistä oli saanut alansa töitä valmistuttuaan. Toinen heistä oli hakeutunut myöhemmin vielä jatko-opiskelemaan, ja kertoi työpajan kautta saaneen kokemuksensa helpottaneen tässäkin.

Yksi nuorista oli pajalla kokeilemassa yhtä alaa, mutta keksi tänä aikana itselleen sopivamman toisen alan, jota sitten lähti opiskelemaan. Yksi nuorista taas suoritti työpajalla TUVA-opintoja sekä YTO-aineita eli yhteisiä tutkinnon osia, jotka sisältyvät kaikkiin ammatillisiin tutkintoihin. Hän oli myös pajalla ollessaan löytänyt itseään kiinnostavan alan, jota oli lähdössä opiskelemaan. Todennäköisesti hän tulee valmistumaan tulevista opinnoista niiden peruskestoa nopeammin, sillä oli suorittanut suurimman osan YTO-opinnoista jo työpajalla.

Kolme nuorista oli jo opiskelemassa, mutta opiskelujen sujumattomuuden vuoksi he päätyivät työpajalle. Kaikki heistä pääsivät työpajan avulla takaisin kiinni opiskeluun ja saivat suoritettua osan opinnoistaan pajalla. Yksi heistä kuvaili, ettei varmasti tietäisi missä olisi tällä hetkellä, mitä tekisi tai kuinka kasassa hänen elämänsä olisi, ilman työpajalle päätymistään. Saamansa tuen avulla hän oli löytänyt rytmin elämäänsä ja motivaation opiskeluihin ja oli jo pian valmistumassa.

Kolme nuorista koki työpajan auttaneen heitä työllistymisessä. He olivat saaneet tutkintonsa valmiiksi työpajan avulla, jonka jälkeen löytäneet työpaikan. Kahdella heistä työpaikka oli myös löytynyt työpajan kautta. Loput nuorista olivat opiskelemassa, joten heillä ei ollut kantaa työllistymiseen.

7.3 Nuorten kokemukset sosiaalisesta vahvistumisesta

Kaikissa nuorissa tapahtui sosiaalista vahvistumista työpajakson myötä vähintään kahdella eri osa-alueella. Suurimalla osalla kehitystä tapahtui kuitenkin useammalla osa-alueella. Muutoksen ja kehityksen suuruutta ja määrää on vaikea verrata, sillä kyseessä on subjektiivinen kokemus. Muutama nuorista kuvaili niitä tapahtuneen jonkin verran, osa puolestaan koki todella suurta ja huomattavaa kehitystä ja muutosta, ja loput jotakin siltä väliltä.

Selkeästi eniten sosiaalista vahvistumista tapahtui itseluottamuksen, itsetuntemuksen ja itsevarmuuden teemojen saralla. Nuoret kuvailivat etenkin saaneensa itsevarmuutta ja -luottamusta omaa tekemiseen ja osaamiseensa. Itsetuntemuksen osalta moni kuvaili esimerkiksi oppineensa, minkälainen ihminen hän oikeasti on, millaisia vahvuuksia itsellä on tai keksinyt tai ymmärtänyt, mitä haluaa elämässään tehdä. Erityisesti positiivisen palautteen sekä kehujen saaminen koettiin merkittävänä tekijänä itsevarmuuden ja -luottamuksen kehittymisen taustalla.

Kyl siel niinku itsetuntemus kasvaa ihan hurjasti ja semmonen tietynlainen luottamus siihen omaan tekemiseen ja olemiseen, niin ihan järkyttävä kasvu.

Saanu hyvää palautetta nii se on tietenki tuntunu mukavalta, hoksannu sitte että kyllähän mä pystyn ja osaan ja jaksan.

Seuraavaksi eniten vahvistumista esiintyi sosiaalisissa taidoissa sekä elämän- ja arjenhallinnan taidoissa. Sosiaalisten taitojen koettiin kehittyneen etenkin yhdessä tekemisen ja muiden pajalaisten kanssa kommunikoinnin kautta. Pajan avoin ilmapiiri johti siihen, että moni koki voivansa puhua tai kysyä mistä vain, eikä tyhmiä kysymyksiä ole. Eräs nuori kertoi oppineensa pyytämään apua, mitä hän ei aiemmin ollut rohjennut tehdä. Sosiaalisten taitojen koettiin kehittyneen paremmiksi myös työelämää varten. Muutamat nuorista kokivat olevansa valmiimpia työelämään, sillä osaisivat nyt kommunikoida ja toimia varmemmin ja myös työympäristössä vaadittavalla tavalla. Myös kohentuneella itsevarmuudella sekä luotolla omaan osaamiseen ja tekemiseen näytti olevan yhteys kokemukseen valmiudesta siirtyä työelämään. Näiden lisäksi oli kasvanut rohkeutta mennä uusiin tilanteisiin ja kokeilla uusia asioita. Yksi nuori koki osaavansa nykyään mukautua uusiin ja muuttuviin tilanteisiin huomattavasti helpommin. Muutama nuori koki työpajan toimineen hyvänä pohjustuksena ja totutteluna työelämään. Suoraan töihin siirtyminen olisi voinut olla liian raskasta, mutta pajalla ehti totutella työnteokoon ja esimerkiksi sen tuomaan päivärytmiin pikkuhiljaa. Muutamat kertoivatkin aluksi tehneensä pajalla lyhyempiä päiviä, joita vähitellen pidennettiin.

Ja sellasta et ei pelkää mennä sellasii epämukaviin tilanteisii koska on oppinu siellä pajalla että se on vaa mennää ja tehää.

Semmone että vois mennä nyt niinku työelämään, et semmonen varmempi fiilis.

Suurella osasta nuorista tapahtui vahvistumista elämän- ja arjenhallinnan taidoissa. Moni koki merkittävää kehitystä näissä. Muutamalla nämä olivat suurimpia tuen tarpeen alueita, ja heillä myös muutos ja kehitys näissä oli suuri. Moni oli saanut kiinni vuorokausirytmistä ja arkisista rutiineista. He heräsivät aamulla, olivat ajoissa paikalla, ruokailivat säännöllisemmin, tekivät töitä tai koulutehtäviä aktiivisemmin ja menivät nukkumaan sopivampaan aikaan kuin ennen. Eräs nuori kertoi aina ennen nukku-neensa pommiin, eikä hän ollut koskaan aiemmin syönyt aamiaista. Nykyään hän puolestaan heräsi aamulla säännölliseen aikaan, usein myös vapaapäivinä, syöden aamiaisen, laittautuen, harjaten hampaat ja ollen ajallaan koulussa.

Se autto rytmiin, et ku kahen vuoden jälkeen työttömänä, niin autto saamaan sen rytmin takasin.

Just se et jäi rutiiniks herää aamul aikasi, enemmän enrgiaa tehdä, enne sitä mä nukuin pommii koko aja.

Kaksi haastateltavista kertoi oppineensa niin sanotusti tekemään itselle epämieluisia asioita. He olivat ymmärtäneet, ettei kaikki aina ole mukavaa tai sellaista, mitä oikeasti haluaisi tehdä. Silti näitä asioita voi kuitenkin tehdä ja niistä selviytyä. Tämäkin on tärkeä taito opiskelu- ja työelämässä, sillä kaikki tehtävät eivät ole mieluisia, ja motivaatio voi välillä olla hukassa mieluisessakin työssä.

Ja mukautuminen oli semmonen uus taito minkä oppi et ku ei voi aina olla kivaa ja kaikki tilanteet ei aina oo kivoi nii on pakko vaa mukautuu et se onnistuu.

8 Johtopäätökset

Tuloksista selvisi nuorten kokemusten opinnollistetusta työpajatoiminnasta olleen erittäin positiivisia. He olivat kokeneet sen hyödylliseksi ja auttaneen heitä elämässä eteenpäin. Nuoret olivat saaneet pajalta sen hetkiseen tarpeeseensa oikeanlaista tukea. Moni oli löytänyt itseään kiinnostavan alan, jota lähti opiskelemaan, kun osa puolestaan oli kokenut haasteita opinnoissaan, mutta työpajan kautta päässyt taas kiinni opintoihin ja edennyt niissä. Etenkin nuorten itseluottamus ja itsetuntemus olivat kohentuneet työpajatoiminnan myötä. Se oli opettanut myös muun muassa sosiaalisia taitoja sekä arjenhallintaa. Lähes kaikki nuoret sanoivat suositteluvansa pajaa muillekin nuorille. Tuloksissa on yhteneväisyyksiä Ylimaulan ja Suorsan (2021) tutkimukseen kokemuksista opinnollistavasta työpajatoiminnasta. Molemmissa kokemukset olivat positiivisia ja erityisesti oikeanlaisen tuen saannin merkitys nousi esiin. Toiminta koettiin myös aktivoivana ja motivoivana.

Nuorten kokonaisuudessaan positiiviset kokemukset opinnollistetusta työpajatoiminnasta ovat ilahduttava tulos tästä opinnäytetyöstä. Näkisin nuorille suunnatuissa palveluissa ja toimissa ensisijaisen tärkeänä nuorten oman positiivisen kokemuksen näistä. Mikäli nuori ei koe palvelua tai toimintaa itselle mielekkääksi tai hyödylliseksi, hän tuskin tulee sitoutumaan siihen. Tässä työssä kaikki haastatellut nuoret kokivat toiminnan mielekkääksi ja hyödylliseksi. Sillä oli merkittävä rooli heidän sen hetkiseen elämäntilanteeseensa ja siinä esiintyvien haasteiden selvittämisessä.

Työpajan opinnollistamisen roolin merkitys näyttäisi korostuvan etenkin tapauksissa, joissa nuori ei ole syystä tai toisesta pärjännyt sen hetkisissä opinnoissaan. Työpajan kautta opintojen suorittaminen mahdollisti heille toisenlaisen oppimisympäristön ja tarvittavan tuen ja näin he edistyivät opinnoissaan saaden ne suoritettua. Ilman opinnollistamisen mallia näiden nuorten tilanteisiin olisi voinut olla vaikeampi löytää yhtä toimivaa polkua. Opinnollistaminen hyödytti ja edisti myös niiden nuorten opiskeluita, jotka jatkoivat työpajalta opiskelemaan kyseistä alaa. He pääsääntöisesti saivat tutkintoon hyväksiluetuksi pajalla suorittamiaan tutkinnonosia, mikä nopeutti opintoja, eikä heidän näin ollen tarvinnut käydä läpi uudestaan jo osaamia asioita. Jos nyt tekisin haastattelut uudestaan, kysyisin näiltä nuorilta vielä, kuinka tärkeäksi ja merkittäväksi he kokivat nämä opinnollistamisen kautta saadut hyväksiluvut. Näin saataisiin vielä parempaa ymmärrystä, kuinka merkittäväksi nuoret itse kokivat tämän. Voisi kuvitella tämän olevan heidän mielestään tärkeä, sillä näin pajalla vietetty aika nopeuttaa opintoja. On mahdollista, että joillekin tulee tunne pajalla vietetystä ajasta sen olevan niin sanotusti hukkaan heitettyä aikaa, ja hidastavan opiskeluihin tai työelämään etenemistä tai olevan näistä pois. Vaikka asia harvoin näin on, sillä pajajakso kuitenkin tukee ja edistää valmentautujia sen hetkisessä elämäntilanteessaan, niin tämä tunne voi silti mahdollisesti olla taustalla.

Opinnollistaminen tukee siis nuoria erityisesti toisen asteen opintojen suorittamisessa. Toisen asteen tutkinnon loppuun saattaminen on tärkeä askel nuorten tulevaisuuden kannalta. Myös syrjäytymisen yhtenä suurimpana riskitekijänä nähdään toisen asteen koulutuksen puuttuminen (Oljemark 2013). Etenkin opintojen suorittamisessa opinnollistettu työpajatoiminta auttaa ja mahdollistaa perinteistä työpajatoiminnan muotoa tehokkaammin. Tältä näkökannalta se myös toteuttaa tehtävänsä syrjäytymisen ehkäisemisen osalta. Myös tämän työn tulokset puhuvat opinnollistamisen konseptin puolesta.

Oikeastaan ainoana negatiivisena tuloksena tuli ilmi, ettei opinnollistaminen toiminut yhdellä pajoista tarkoituksenmukaisesti. Kyseisellä pajalla ollut nuori ei ollut saanut suoritettua ollenkaan näyttöjä. Nuoren pajalla kertynyttä osaamista ei siis tunnustettu osaksi opintoja, mikä oli kuitenkin tavoitteena. Nuoren oli tarkoitus suorittaa yksi näyttö, mutta tätä ei pystytty lopulta toteuttamaan. Nuori ei muistanut tarkkaa syytä tälle, mutta kuvaili tämän johtuvan joistain byrokraattisista syistä. Tämä viittaa hyvin yhteneväisiin seikkoihin Ylimaulan ja Toivasen (2022) tutkimuksen kanssa opinnollistamisen laajentamisen konseptista ja sen haasteista. He mainitsevat opinnollistamisen toimintakonseptien kehittämisen ja käyttöönoton synnyttävän törmäyksiä byrokratian, projektiketjujen, verkostoyhteistyön sekä kannattavuus-, koulutus- ja osaamismallien

kanssa. Asia käy käytännössä ilmi tämän kyseisen nuoren kertomasta. Kyseisellä pajalla kamppailtiin selkeästi näiden törmäysten kanssa, ja oletettavaa on, että samaa ongelmaa esiintyy muillakin pajoilla. On toki ymmärrettävää, että konseptin käyttöönotto vie oman aikansa. Mikäli ongelmat pitkittyvät, eikä käytänteitä saada toimiviksi, niin tilanne on varmasti kaikkien kannalta epäedullinen.

Sosiaalinen vahvistaminen, joka on koko työpajatoiminnan ydin, näyttää tämän tutkimuksen perusteella toteutuvan erinomaisesti opinnollistetussa työpajatoiminnassa. Osalla nuorista oli suuria haasteita arjenhallinnan kanssa tai he saattoivat olla hukassa oman itsensä sekä oman suunnan löytämisen kanssa. Näillä nuorilla työpajan sosiaalinen vahvistaminen sai aikaan hyvin merkittäviä muutoksia juuri niillä osa-alueilla, joilla haasteita oli. Osalla nuorista haasteet ja tuen tarpeet olivat pienempiä, joten myös muutokset olivat pienempiä, mutta kehitystä ilmeni kuitenkin kaikilla. Yleisesti työpajojen sosiaalista vahvistumista mittaavilla tutkimuksilla, kuten aiemmin mainitulla Sovarimittarilla, on saatu hyviä tuloksia. Näiden perusteella pajojen sosiaalisen vahvistaminen on toimivaa, eikä opinnollistettu pajatoiminta ole poikkeus.

9 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää nuorten kokemuksia opinnollistetusta työpajatoiminnasta, miten toiminta auttoi heitä opinnoissa tai työllistymisessä ja minkälaista sosiaalista vahvistumista nuorissa tapahtui toiminnan myötä.

Pohdin opinnäytetyötä aloittaessani, toteuttaisinko sen enemmän kvantitatiivisena kyselytutkimuksena vai kvalitatiivisena haastattelututkimuksena. Näin molemmissa omat etunsa ja haittansa. Kvantitatiivisella kyselytutkimuksella olisi saanut laajemman otannan kohderyhmästä, ja tätä myötä myös laajemman ja yleistettävämmän käsityksen tutkittavasta aiheesta. Vaikka kyselyyn olisi sisällyttänyt myös avoimia kysymyksiä, niin vastaukset olisivat jääneet huomattavasti pinnallisemmiksi ja suppeammiksi, kuin haastattelumenetelmällä. Myös riittävä osallistujien määrä kyselytutkimukseen epäilytti. Itsessään riittävän määrän kohderyhmään kuuluvien nuorten tavoittaminen saattaisi olla haasteellista. Tämän jälkeen vielä lopullista vastausprosenttia on hyvin vaikea ennustaa. Matalaksi jäänyt vastausprosentti johtaisi hyvin suppeaan tutkimukseen ja tuloksiin, joita ei tällöin voisi juurikaan yleistää. Haastattelumenetelmään vaadittaisiin pienempi osallistujamäärä, joten sen toteutus onnistuisi varmemmin. Tällöin, vaikka ei saataisi yhtä laajaa käsitystä kohderyhmästä, niin saataisiin kuitenkin spesifimpää ja yksityiskohtaisempaa tietoa ja kokemuksia.

Päädyin toteuttamaan opinnäytetyön laadullisena tutkimuksena yksilohaastattelujen muodossa. Sain Inton kautta yhteystietoja useille työpajoille, joilta kyselin mahdollisia osallistujia. Suunnitelmissa oli saada toteutettua 6–10 haastattelua. Haastateltavien löytäminen osoittautui hieman odotettua vaikeammaksi. Lopulta sain yhdeksän haastattelua sovittua. Näistä yksi kuitenkin peruuntui, joten haastattelujen lopullinen määrä oli kahdeksan. Yksilohaastattelut käytiin Zoom:in välityksellä ja ne sujuivat hyvin. Aineiston analyysissä hyödynnettiin teemoittelua, se tuntui saadun materiaalin sekä tutkimuksen tarkoituksen kannalta sopivimmalta menetelmältä.

Tämän opinnäytetyön luotettavuutta arvioidessa on syytä huomioida, että otanta on pieni, joten tuloksia ei voida yleistää. Tulosten luotettavuutta arvioidessa tulee huomioida myös vastaajien vapaaehtoisuus. Pajojen yhteyshenkilöt konsultoivat pajoiltaan haastatteluun sopivia nuoria, haluaisivatko he osallistua haastatteluun. Voisi olettaa henkilöiden, joilla on toiminnasta positiivisia kokemuksia, lähtevän helpommin mukaan tämän tyyliin haastatteluun, kuin henkilöiden, joilla on negatiivisia kokemuksia. Tämä voi vaikuttaa vastausten yksipuolisuuteen.

Minulla ei juuri ollut ennako-odotuksia haastatteluiden antiin tai työstä selviäviin tuloksiin, sillä koko työpajatoiminta oli minulle melko vierasta ja tiesin siitä hyvin vähän ennen opinnäytetyöni aloittamista. En myöskään henkilökohtaisesti tunne tai tiedä ketään, joka olisi toimintaan osallistunut, joten tätäkään kautta en ole kuullut siitä mitään. Näin ollen en osannut olettaa tietynlaisia tuloksia. Yllä mainituista luotettavuuden arviointiin liittyvistä syistä kuitenkin päätin, että tulen tuskin kuulemaan kovin negatiivisia kokemuksia. Näin kävikin, nuorten kokemukset olivat positiivisia ja puhuivat opinnollistetun työpajatoiminnan puolesta. He kokivat myös merkittävästi sosiaalista vahvistumista, toki toiset enemmän ja toiset vähemmän. Tämän vaihtelevuus oli kyllä odotettavaa, olemmehan kaikki yksilöitä ja eri elämäntilanteissa ja koemme asiat eri tavoin. Yllätyin kuitenkin hieman, kuinka voimakasta sosiaalista vahvistumista muutama nuorista kertoi kokeneensa. Vaikka minulla ei ollut tiettyä ajatusta sen mahdollisesta tasosta, niin en osannut odottaa vastaavaa.

Tuloksista kävi kuitenkin ilmi myös opinnollistamisen haasteita. Konseptia voi olla haastavaa saada toimimaan käytännössä lähinnä byrokraattisten törmäysten takia. Toisaalta osa nuorista kertoi opinnollistamisen mallin toimineen aivan mutkattomasti. Mielienkiintoista on, miksi toisaalla konsepti on saatu toimimaan mutkattomasti, kun taas toisaalla ei. Mitkä aivan tarkasti ottaen ovat niitä törmäys- ja ongelmakohtia? Uskoisin alojen kesken olevan eroja jo käytännön oppimisympäristöjen luomisessa, mutta tämä

tuskin on ainoa syy tai haaste. Tähän vaikuttavat varmasti myös muut tekijät kuten perinteet ja organisaation tuki. Näkisin tämän kuitenkin hyödyllisenä tulevana tutkimuksen kohteena. Toiminnalle ja yhteistyön järjestämiselle pajojen ja oppilaitosten välille ei myöskään ole yhtä yhteneväistä ohjeistusta. Yksi keskitetty malli ja ohjeistus saattaisi helpottaa järjestämistä, vaikka toisaalta tämänhetkinen vapaamuotoisuus tarjoaa ehkä enemmän joustavia mahdollisuuksia.

Kokonaisuudessaan tällä opinnäytetyöllä päästiin suhteellisen hyvin sen tavoitteisiin. Työllä saatiin kartoitettua nuorten erilaisia kokemuksia opinnollistetusta työpajatoiminnasta. Sillä saatiin selville, että nuoret kokivat toiminnan hyödylliseksi ja auttaneen heitä sen hetkisen tarpeensa mukaisesti, oli kyse sitten opintojen edistymisestä tai kiinnostavan alan löytämisestä. Kaikki nuorista kokivat sosiaalista vahvistumista, toki eri tasoisesti, ja kokemus pajatoiminnasta oli positiivinen. Koska otanta tässä opinnäytetyössä on pieni ja aikaisempaa tutkimustietoa aiheesta on niukasti, lisätutkimukset ovat suotavia. Esimerkiksi kvalitatiivisempi tutkimus suuremmalla otannalla laajentaisi tietoa aiheesta. Kuten aiemmin mainitsin, näkisin opinnollistamistoiminnan tulevaisuuden ja kehityksen kannalta erityisen hyödyllisenä yksityiskohtaisemman tutkimuksen kohdistuen toiminnan järjestämiseen liittyviin haasteisiin ja byrokraattisiin törmäyskohtiin.

Lähteet

Aluehallintovirasto 2020. Valtionavustukset nuorten työpajatoimintaan. <<https://www.suomi.fi/palvelut/valtiovavustukset-nuorten-tyopajatoimintaan-aluehallintovirasto/708a8c13-c930-4bff-a2a6-f6c48156dbcd>>. Viitattu 25.9.2022.

Aluehallintovirasto 2022. Nuorten työpajoille 16,5 miljoonaa euroa. STT info. <<https://www.sttinfo.fi/tiedote/nuorten-tyopajoille-165-miljoonaa-euroa?publishe-rid=69818103&releaseld=69945300>>. Viitattu 26.9.2022.

Bamming, Ruth & Hilpinen, Merja 2020. Työpajatoiminta 2019. Valtakunnallisen työpajatoiminnan tiedonkeruun tulokset. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto. Vaasa. <https://nuorisotilastot.fi/wp-content/uploads/2020/12/Tp_2019_ra-portti_2020_11_11.pdf>. Viitattu 3.11.2022.

Hyvärinen, Matti & Suoninen, Eero & Vuori, Jaana. Haastattelut. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/>>. Viitattu 3.11.2022.

Into. Into. Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry. <<https://www.intory.fi/into/>>. Viitattu 3.11.2022.

Into a. Mitä on työpajatoiminta? Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry. <<https://www.intory.fi/tyopajatoiminta/mita-on-tyopajatoiminta/>>. Viitattu 25.9.2022.

Into b. Sovari-vaikutusmittari. Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry. <<https://www.intory.fi/tyopajatoiminta/sovari/>>. Viitattu 3.2.2023.

Into c. Sosiaalinen vahvistaminen työpajatoiminnassa. Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry. <<https://www.intory.fi/tyopajatoiminta/sovari/sosiaalinen-vahvistaminen/>>. Viitattu 1.3.2023.

Juhila, Kirsi. Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>>. Viitattu 5.5.2023.

Kinnunen, Riitta 2021. Sovari. Työpajatoiminnan valtakunnalliset Sovari 2020 -tulokset. Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry. <https://www.intory.fi/app/uploads/2021/09/sovari_valtakunnallinenRaportti_2020_tyopajat_valmis-2.pdf>. Viitattu 13.1.2023.

Kananen, Jorma 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja – sarja. Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Kirjavainen, Tanja 2021. Nuorten työpajatoiminnan vaikutus opintoihin ja työllisyyteen. Yhteiskuntapolitiikka: 5-6. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143406/YP2105-6_Kirjavainen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 24.9.2022.

Kemppi, Riika & Kuosa, Juho 2018. Nuorten työpajan merkitys nuorten elämässä. Laadullinen tutkimus Nuorten Työpaja Signaalissa. Opinnäytetyö. Lahden Ammattikorkeakoulu. <<https://www.theseus.fi/handle/10024/152903>>. Viitattu 2.11.2022.

Laine, Terhi & Sarmia, Vesa 2020. NEET-nuorten valmennus ohjaa nuoria työllisyys- ja koulutuspoluille. Talous ja yhteiskunta 2/2020. Helsinki: Palkansaajien tutkimuslaitos. <<https://labore.fi/t&y/neet-nuorten-valmennus-ohjaa-nuoria-tyollisyys-ja-koulutuspoluille/>>. Viitattu 2.11.2022.

Leskelä, Riikka-Leena & Käsmä, Laura & Jokiranta, Virve & Salonen, Neea & Valtakari, Mikko & Yli-Koski, Maria & Määttä, Mirja 2022. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelurakenne, rahavirrat sekä seurannan haasteet. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2022. Helsinki. < https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/TRVJ_1_2022_Nuorten_syrjaytyminen.pdf>. Viitattu 3.3.2023.

Lundbom, Pia & Herranen, Jatta (toim.). Sosiaalisen vahvistamisen ajankohtaisuus. Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Sarja C. Oppimateriaaleja 26. Humanistinen Ammattikorkeakoulu. < <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/12/humak-sos-vahvistaminen-verkko.pdf>>. Viitattu 10.1.2023.

Maskonen, Sinikka & Pahlman, Peter & Wienkoop, Veijo 2019. Osaaminen näkyväksi. Käsikirja työpajatoiminnan opinnollistajille. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Helsinki.

Mehtonen, Tuija 2011. Sosiaalisen vahvistamisen osaaminen. Teoksessa Lundbom, Pia & Herranen, Jatta (toim.). Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Sarja C. Oppimateriaaleja 26. Humanistinen Ammattikorkeakoulu. < <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/12/humak-sos-vahvistaminen-verkko.pdf>>. Viitattu 10.1.2023.

Myrskylä, Pekka 2012. Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? EVA Analyysi. < <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>>. Viitattu 4.3.2023.

Nuorisolaki 72/2006. Annettu Helsingissä 27.1.2006. < <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20060072>>. Viitattu 10.1.2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Nuorten työpajat ja etsivä nuorisotyö. <<https://okm.fi/tyopajat-ja-etsiva-nuorisotyö>>. Viitattu 25.9.2022.

Oljemark, Johanna 2013. Huomioidaanko nuorten näkökulma syrjäytymiskeskustelussa? Ajankohtaiskatsaus nuorten syrjäytymistä käsittelevään tutkimukseen. Janus vol. 21 (1) 2013, 59-67. <<https://journal.fi/janus/article/view/50685/15395>>. Viitattu 2.2.2023.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. < https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html>. Viitattu 3.4.2023.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006a. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html>. Viitattu 5.5.2023.

Suomen nuorisotyötilastot. Nuorten työpajatoiminta. Aluehallintovirasto, Opetus- ja kulttuuriministeriö. <<https://nuorisotilastot.fi/217/visualisoinnit/nuorten-tyopajatoiminta/>>. Viitattu 25.9.2022.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2022. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. <<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/nuorten-syrjaytyminen-ehkaisy>>. Viitattu 1.3.2023.

Valtiontalouden tarkastusvirasto 2020. Nuorten työpajatoiminnan vaikuttavuus ja etsivän nuorisotyön resurssit ja tehokkuus. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 2/2020. Helsinki: Valtiontalouden tarkastusvirasto.

Vuori, Jaana. Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>>. Viitattu 3.11.2022.

Ylimaula, Sirpa & Suorsa, Teemu 2021. Discourses in subjective experience on rehabilitation. *Human Arenas*, 1–15. <<https://doi.org/10.1007/s42087-021-00229-8>>. Viitattu 1.11.2022.

Ylimaula, Sirpa & Toivanen, Hanna 2022. Opinnollistaminen nuorten työpajan ekspansiivisena toimintakonseptina ja yhteistyöverkoston haasteena. *Aikuiskasvatus*, 42(3), 213–229. <<https://doi.org/10.33336/aik.122027>>. Viitattu 15.4.2023.

Haastattelurunko

Millainen oli elämäntilanteesi ennen pajajaksoa?

Millaisen pajajakson kävit, mitä suoritit siellä?

Millainen elämäntilanteesi on tällä hetkellä?

Millaiseksi koit opinnollistavan työpajatoiminnan?

Kuinka paljon pääsit itse vaikuttamaan pajajaksoosi ja toimintaan?

Millainen yhteishenki/ilmapiiiri pajalla oli?

Millaiseksi koit itse valmennuksen ja valmentajat/ohjaajat?

Mitä opit ja miten koet kehittyneesi pajajakson myötä? Esimerkiksi seuraavat osa-alueet:

- Itsetuntemus
- Sosiaaliset taidot
- Arjen- ja elämäntaitot
- Opiskelu- ja työelämävalmiudet

Koetko, että toiminta on auttanut sinua työllistymisessä tai opinnoissa? Miten?

Onko osaamistodistuksista ollut sinulle hyötyä? Miten?

Mikä opinnollistavassa työpajatoiminnassa oli mielestäsi hyvää? Entä mikä huonoa?

Mitä toiminnassa tulisi mielestäsi kehittää?